

EMDR

Kind en Jeugd

EMDR-protocol visualiseren voor dove, slechthorende en TOS- kinderen

Lieke Doornkate

Jeantine Janse

Jeannette Wieten

Voorstellen

Lieke Doornkate

GZ-psycholoog/Psychotherapeut

Supervisor VGCT en EMDR, Amsterdam

Jeantine Janse

Cognitief Gedragstherapeut en EMDR
practitioner, Amsterdam

Jeannette Wieten

GZ-psycholoog, Kinder&Jeugdpsycholoog
Specialist en EMDR practitioner, Utrecht

EMDR Kind en Jeugd

Wie van deze mensen heeft een probleem met gehoor of met taal?

- Onzichtbaar
- Oren
- In de hersenen
- Veel invloed

- 0,18% kinderen heeft een gehoorbeperking
- 5% kinderen heeft ernstige, complexe en langdurige spraak-taalproblemen, daarmee meest voorkomende ontwikkelingsstoornis binnen Jeugd-GZ

Verschillende 'doven'

Vroeg doof

- Vanaf geboorte of voor gesproken taalontwikkeling, gedeelde identiteit met andere doven, gebarentaal, cultureel verbonden, moeilijker verbinden met horenden
- CI-doven: jonge mensen, taalverwerving anders dan vroeg doven, soms identiteitsproblemen

Plots doof

- Plotseling gehoor verliezen, crisis, wanhoop, evt suïcidaliteit, rouwproces, PTSS?

Laat doof

- gehoor neemt geleidelijk af, onzekerheid over mogelijkheden, leven veranderd, verlies ervaringen

Slechthorend

- minder horen, identificeren zich met horenden, gevolgen: op tenen lopen, chronisch vermoeid, overvragen zichzelf, camoufleren.

Medisch perspectief

Doofheid is een beperking

Doofheid is te genezen

De norm is horend-zijn

Technologische oplossingen

Minder oog voor de sociale en emotionele gevolgen

Gericht op integratie horende wereld

Sociaal perspectief

Doven communiceren in Nederlandse gebarentaal (NGt)

NGt is, ook in het brein, een volledige taal

Door taal ontstaat gemeenschapszin en cultuur

Doof zijn wordt ervaren als een identiteit

Acceptatie en omhelzen van anders-zijn

Bij een gemeenschap horen is een beschermende factor

Sociaal emotionele gevolgen

Hechting

- moeilijker door rouwproces ouders, belang van taal en mimiek, miscommunicatie

Buitensluiting

- existentiële crisis, pijn, herhaling

Communicatie

- visuele taal, spreken elkaars taal niet, emoties verwoorden

Kwetsbaarheid voor trauma

- kleine t-trauma's, Schild en Dalenberg oz, ziekenhuis, vaker aangeraakt

Cultuur binnen gezin

verschillende culturen in 1 gezin, 2 families

Een taalontwikkelingsstoornis (TOS):

- Een (neurologische) ontwikkelingsstoornis van genetische oorsprong: defect in het verwerken van taal (begrijpen/uiten)
- Niet ten gevolge van andere problematiek o.a. verstandelijke beperking, gehoor, neurologisch letsel, ernstige fysieke/ psychische/ omgevingsinvloeden, meertaligheid
- Vaak problemen met neurocognitieve functies (waarneming, aandacht, geheugen, mentale flexibiliteit, sociale cognitie, executieve functies)
- Samenhang tussen TOS en problemen in sociaal emotionele ontwikkeling

Een taalstoornis uit zich door:

Problemen met het verwerken van taal. Dus moeite met zich uiten in woorden (taalproductie) of het begrijpen (taalbegrip)

Problemen met alle/deel taalaspecten: VORM, INHOUD, GEBRUIK (fonologie, syntaxis, morfologie, semantiek en pragmatiek)

Aanwezig vanaf eerste opbouw van de taal dus:

bij het leren van woorden, het 'vullen' van begrippen, volgorde (eerst-dan), begrippen buiten hier&nu, verbanden leggen, oorzaak-gevolg, logisch redeneren, denkstappen, tijdsbesef etc

TOS - praktische gevolgen

MOEITE MET:

- verwerken van talige informatie
 - (snel of bijtijds) vinden van het juiste woord
 - verwoorden van gevoelens en gedachten
 - zich begrijpelijk te maken
 - het vertellen van een samenhangend verhaal
 - spreken (stil, geremd OF veel praten maar chaotisch en associatief, lang nadenken)
-
- (meteen of bijtijds) begrijpen van de woorden van de ander
 - de ander te kunnen volgen of te reageren (veel tijd nodig!)
- > lang nadenken en traag of niet adequaat reageren!

Verwerkingsproces kost veel tijd! Mist stukjes! Fout begrip! Samenhang?!

TOS - een verborgen, onherkenbare en vaak onbegrepen handicap

Gevolgen van TOS in behandeling

- Eerder en meer onbegrip (over en weer)
- Uitleg/instructie niet of verkeerd begrepen
- Kunnen moeilijker praten over ervaringen, gevoelens en klachten
- Reflectie en perspectiefname moeilijk
- Weinig flexibiliteit in denken (CI's werken vaak goed!)
- Vluchtig, emotioneel 'jong' gedrag
- Meer onduidelijkheid, meer angst en onveiligheid

Aanpassingen EMDR bij TOS

- Zoeken om elkaar echt te begrijpen (uit zichzelf formuleren lastig, meer aanreiken maar niet invullen!)
- Taalgebruik/communicatie aanpassen: weinig info tegelijk, eenvoudige/concrete woorden, korte zinnen, lichaamstaal, check wederzijds begrip
- (Veel) meer tussenstappen / veel en meer concretiseren
- Uitleg 'versimpelen' (dwz informatie beperken en overzichtelijk maken)
- Duidelijk, gestructureerd en concreet voorbereiden van traject en sessie
- Keuze WGB en proces van desensitisatie: oefenen!
- Visualiseren, opschrijven, tekenen, (voor)doen, aanwijzen, uitbeelden en laten zien, hulpmiddelen gebruiken etc.
- Afspraak/oplossing voor moeizaam verwoorden/trage associaties tijdens desensitisatie (vrij verwerkingsproces, oplossing nodig!)

Doven in behandeling

- Culturele aanpassing vraagt aandacht
- Gebarentaal van de cliënt wordt niet begrepen door de therapeut
- Abstracte begrippen
- Miscommunicatie
- Doof-zijn vraagt veel aandacht i.t.t. klachten
- Onderbehandeling van GGZ-problematiek
- Onder- of over-diagnostiek
- Pijnpunten doof-horend

Aanpassingen EMDR bij Doven

- Psycho-educatie vooraf
- Visuele metaforen gebruiken
- Gebruik van Nederlandse Gebarentaal
 - elementen uit deze taal inzetten
- Voorspelbaarheid van het protocol benutten
- Bij associaties letten op locatie van de vraag: “wat komt er op”
- NC, PC en associaties mogen ook visueel getoond worden
- Interweaves bij voorkeur visueel helder (vb spiegel)

Zelf aan de slag

Oefening met een dove, slechthorende, TOS cliënt

Groepjes van drie, ieder eigen casus

- Een dove jongere
- Een slechthorend kind
- Een TOS kind

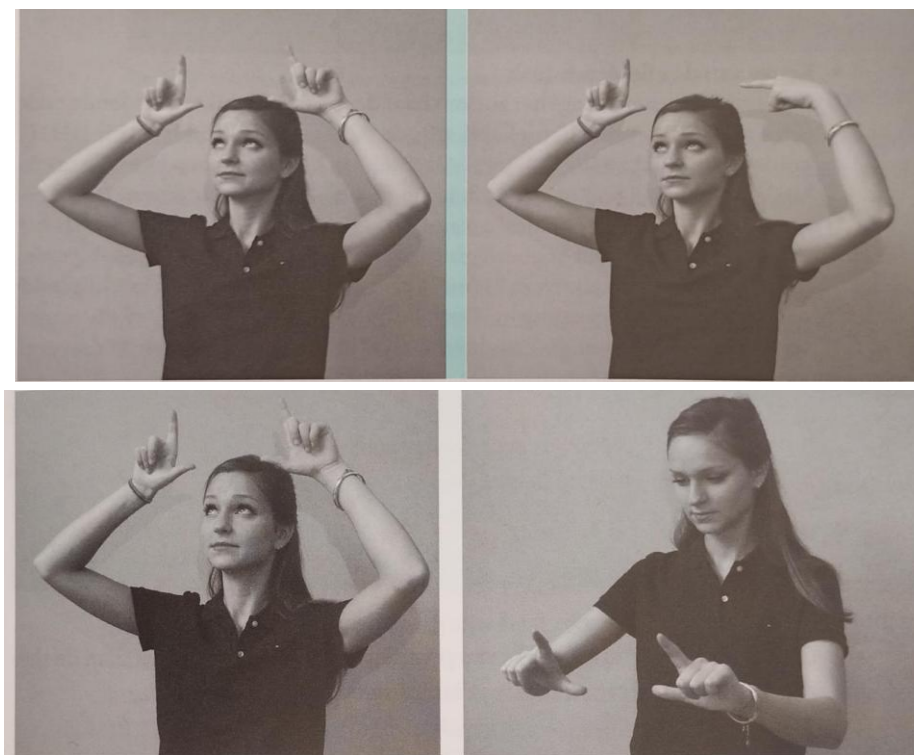
Opdracht: Als therapeut probeer je de traumatische herinnering boven tafel te krijgen met gebaren en zo min mogelijk gesproken taal (of gebruik creatieve oplossingen).

Ervaringen uitwisselen

- Bewust worden van natuurlijke gebaren?
- Meer visueel leren 'luisteren'?
- Invullen
- Muur
- Bevriezen
- Laat maar
- Korte samenvatting van lang gesprek

Tips in het gebruik van gebaren

- Iets op zij schuiven
- Tijdlijn
- Rolnemen
- Lokaliseren
- Plaatje in hoofd
- Mimiek/actieve luisterhouding

EMDR

Kind en Jeugd

Zelfde casuïstiek; gebruik gebaren, pen, papier en spelmateriaal

- Stripverhaal maken
- Ergste moment tekenen
- Evt vouwen van het blaadje
- Bij de Flash Forward: rampscenario's tekenen en papier verscheuren
- Poppetjes gebruiken om de personen uit de traumatische herinnering te laten verbeelden
- Het naaste plaatje selecteren en op een gekleurd papier plaatsen
- Indien nodig een 'hier en nu' poppetje toevoegen

Ervaringen uitwisselen

- Helpt het spelmateriaal om de herinnering duidelijker te krijgen?
- Hoe werkt het gebruik van ondersteunend tekenen?
- Werkt het 'hier en nu'-poppetje?

TIPS en bijscholing:

- Beelden gebruiken i.p.v. woorden (<https://www.kijkvorm.nl/>)
- Info over TOS en ondersteunend tekenen bij TOS (<https://www.tos-inc.nl/inspiratie/>)
- Schematherapie website online cursus modi tekenen (QR-code)

Samenvattend

- ✓ Open, nieuwsgierige houding
- ✓ Afstemming op de cliënt wb communicatie en informatieverwerking
- ✓ Taalgebruik aanpassen, zonder de ziel van het protocol te verliezen:
 - ✓ vorm (gebaren, lichaamstaal, mimiek), visueel, geluid
 - ✓ tempo
 - ✓ Inhoud
- ✓ Goed kijken naar tekenen van begrip, ook bij inzet tolk (afstemmen!)
- ✓ Creatief zoeken naar oplossingen
- ✓ EMDR VAAK VERRASSEND EFFECTIEF!

